

Kijken naar vroegbloeiërs op de Ambrosiushoeve

deel 2

mw. M.E.C. Verspaandonk-Schijvens

Salix caprea (bos of waterwilg)

Zowel de mannelijke als de vrouwelijke boom staan in bloei. De vele bloemetjes bestaan elk uit een schutblaadje, een honingklief en of een stamper of twee meeldraden en zijn verenigd in katjes. Om toch voor insecten goed op te vallen bloeien ze al voordat het blad verschijnt. Ik zie geen enkele honingbij. Wel slechts één zandbij op deze windbloeiër. Deze bij heeft een haarflosje aan zijn dijen, heeft stuifmeel aan de achterzijde van zijn borststuk hangen en bovendien aan de beharing van zijn achterpoten. Een pollenkorfje, zoals we dat bij een honingbij kennen, ontbreekt. Hij behoort tot een van de honderden soorten solitaire bijen die we in ons land kennen.

72

Windbestuiving kan het stuifmeel van de mannelijke boom naar een vrouwelijke van dezelfde of van een geheel andere wilgensoort blazen. In dat laatste geval kunnen hybriden ontstaan zoals bijvoorbeeld de Duitse dot. De wilg heeft namelijk in tegenstelling tot vele andere plantensoorten geen afweer tegen stuifmeel van een andere soort. Bij ontbreken van bloemvaste bijen kunnen dus bepaalde wilgensoorten uitsterven. Ook voor bijen is wilgenstuifmeel in deze tijd van het jaar belangrijk. Mijn zwakste bijenvolken gaan elke lente naar de Biesbosch om op krachten te komen. De vele wilgensoorten daar maken het stuifmeel erg rijk. Elk jaar slinger ik smakelijke wilgenhoning. Één deel laat ik de bijen behouden. In 1997 was het de enige honingsoort die ik dat jaar slingerde. De planten uit mijn dorp produceerden vorig jaar te weinig nectar. Vermoedelijk zijn de verslechterende leefomstandigheden van de wortels hieraan debet. Zonder hulp van de bijenhoud(st)ers in mijn dorp zouden vele volken het dit jaar niet hebben overleefd. Zo ziet u maar weer; er bestaat niet alleen een wederzijdse afhankelijkheid tussen planten en bijen maar ook tussen bijenhoud(st)er en bijen. Deze wilgensoort groeit op de vrij droge bosgronden of nabij een sloot, zoals bij ons aan het einde van de straat. Na bevruchting ontstaan pluizige zaden die door de wind worden verspreid. Het is vrijwel de enige soort die niet gestekt maar wel gezaaid moet worden.

Prunus

Van het *Prunus*geslacht springen mij vandaag in deze tuin direct een aantal bloeiende pruimen in het oog. Hun grote sierwaarde ontleen deze aan hun talrijke witte of roze bloemetjes en soms kleurrijke ontluidende blaadjes. De bodem van elke bloem vormt een soort schotelletje met nectar voor bijen en de bladeren bezitten speciale klieren met nectar voor mieren en wespen. Vruchten vormen voedsel voor mens en dier. Voor de mens is er fruit en bladhoning.

- *P. cerasifera* 'Nigra' (roodbladige kerspruim)
Het betreft hier een laag vertakte, volgroeide boom met ronde kruin. Nigra slaat op de iets donkerder roze gekleurde bloemen dan de hierna volgende beschreven rassen. Ik zie pas-ontlokten licht geelbruine gekleurde blaadjes in vrolijke trosjes. Bij windstil weer mogen honingbijen hun bestuivende werk doen en kunnen kleine ronde pruimpjes worden gevormd. Ook in mijn dorp staan op dit moment diverse van deze bomen in de voortuintjes van particulieren in bloei.
- *P. cerasifera* 'Pissardii' (possardpruim)
Getooid in witte bloemen. De nu licht geelbruine bladtrosjes zullen straks dieppurper verkleuren en er zullen talrijke vruchten worden gevormd die op supergrote purper glanzende kersen lijken. Van *P. cerasifera* stammen bijvoorbeeld onze paarse ronde cultuurpruimen af met geel vruchtvlies.
- *P. domestica* (kwets of wilde pruim)
Rijk witbloeiend. Normaal levert deze boom blauwzwarte vruchten maar er zijn ook variëteiten met gele en oranje vruchten. De vruchten van deze boom kunnen worden gebruikt voor de tutti frutti. Ook onze langwerpige cultuurpruimen stammen hiervan af.
- *P. insititia* (wilde kroospruim)
Op dit moment ook rijk witbloeiend. Vruchten: zeer kleine ronde blauwzwarte pruimpjes. Onze Reine Claude en Gele Mirabel cultuurpruimen stammen hier vanaf.
- *P. lauroceracus* 'Otto Luyken' (laurierkers)
De opstaande ongeopende witte bloemtrossen staan te popelen om straks met hun bittere geur van amandelen de honingbijen te lokken. Als snoeien achterwege blijft zal hij in de herfst nogmaals bloeien. Voor mijn huis staat een gemeentehaag van dit groenblijvende vorstbestendige ras aangeplant. Vanachter het raam zie ik vaak dat er merels in schuilen en nestelen. Ook de zwarte bessen zijn goede vogelbessen.

Ribes sanguineum 'Carneum' (rode ribes)

Dit ras met lichtrode bloemen en ruwe niet geurende bladeren, is in het Arboretum de vroegst bloeiende ribessoort. Ribessen hebben alle kleine onopvallende kroonbladen. De kelkbladen echter zijn groot en veelal gekleurd en nemen de rol van de kroonbladen om reclame te maken over. Onze inheemse *Ribes rubrum* (rode aalbes) echter heeft voor ons oog onopvallende groene kleine bloemen. Maar de honingbij ziet de kleuren anders dan wij die zien en bovendien zitten de bloemen met vele bijen zodat ze meer opvallen. De rode ribes trekt door zijn diepere bloembodem langtongige bijen zoals hommels aan. Hij wordt niet om zijn bessen maar om zijn mooie bloemen gekweekt.

Buxes sempervirens 'aureovarigata' (palmboompje)

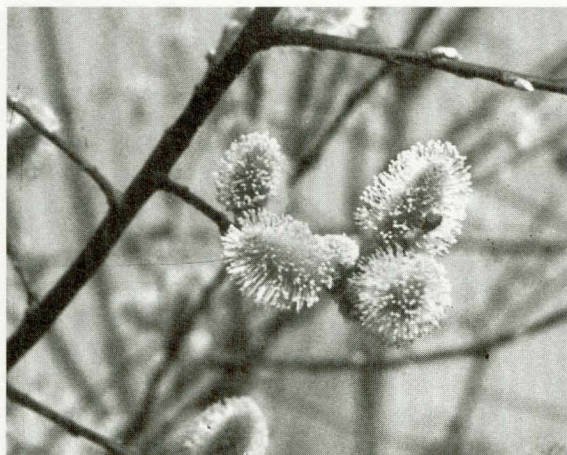
Deze heester met groenblijvend blad met gele vlekken is het ras dat van alle Buxussen in deze tuin het vroegst bloeit. De gewone groene inheemse *Buxus sempervirens* is ook dit jaar weer de plant die door Hollandse basisscholieren met boomplantdag wordt geplant of verkocht. Bij niet-snoeien ontstaan in de bladoksels trosjes een-slachtige, onooglijke en geurloze onopvallende geelgroene bloemetjes. Tegelijk gaat de plant iets stinken. Maar voor de honingbijen zijn de bloemetjes wel opvallend en is de plant heerlijk geurend. De middelste bloem is altijd een vrouwelijke en bloeit het eerst. Pas nadat de stempel is opgedroogd gaan de omringende lager gelegen mannelijke bloemen bloeien. Een honingbij bezoekt altijd eerst (alsof ze dit weet) de middelste bloem en wordt zo aan haar onderzijde bevochtigd. Daarna loopt zij al nectarzuigend over de nog niet rijpe jongere mannelijke bloemen. Bezoekt ze daarna een bloemtrosje dat zich in het mannelijke stadium

bevindt, dan neemt ze het stuifmeel met haar bevochtigde lichaam op. Bezoekt ze tenslotte weer een bloemtrosje in het vrouwelijke stadium dan kan buur of zelfs kruisbestuiving optreden. Ongelooflijk mooi hoe onze natuur in elkaar zit!

Ook andere bloeiende drachtplanten trof ik aan, zoals: nieskruid, botanische krokussen, hazelaar en *Salix sachalinensis* Sekka, een sierlijke wilgensoort met zeer grote stuifmeelrijke katjes en bandvormig vergroeide mooi rood aangelopen takken. De vroegst bloeiende Berberis in het arboretum bleek *B. julianae* en de vroegst bloeiende kamperfoelie *Lonicera hispida* te zijn. Deze laatste is geen klim- maar een lage struikkamperfoelie met witte bloemen. Door hun ondiepere bloembouw kunnen niet alleen vlinders maar ook bijen de nectar bereiken.

Bij deze hoop ik dat ik u genoeg tips heb gegeven om uw tuin in de prille lente zo vriendelijk mogelijk te houden, zowel voor insecten als vogels. Of misschien helpt het u om beter inzicht te krijgen in wat zich zoal op bijvoorbeeld een klein bloemetje afspeelt. Op zijn minst mag het u helpen er beter naar te kijken en wellicht meer van te genieten.

Het drachtplantenarboretum van de Ambrosiushoeve kunt u bezoeken van 1 maart tot 1 november. Elke maand zijn er weer andere planten die bloeien en boeien. Excursies: individuele bezoekers: op werkdagen 09.00-17.00 uur, gratis. Wel uw aanwezigheid even melden op het kantoor in het park. Groepen op afspraak: ma. t/m zo. overdag en vanaf 10 mei op werkdagen ook 's avonds. De kosten zijn dan f 3,50 p.p. met een minimum van f 40,- per groep. Bellen naar 013-5425888.

De wilg is een boom van grote waarde voor de bijen.

Amerikaans vuilbroed

Zodra de weersomstandigheden dit toelaten kan er een monster genomen worden voor onderzoek op de aanwezigheid van de sporen van *Paenibacillus larvae*, de verwekker van Amerikaans vuilbroed. Hiervoor kunt u een monstersetje aanvragen bij het ID-DLO te Lelystad, 0320-238238. Een beschrijving van de monsternamen wordt bijgevoegd. De kosten voor het onderzoek bedragen f15,-; deze dient u te betalen nádat u de uitslag van het onderzoek heeft ontvangen.